

“Lássak! – látást adjál nékem!”

(*Szent Ágoston fohásza*)

„Az imaginatív művész az, aki lát. Látni ugyanis minden nyelv szerint határtalanul többet jelent, mint csupán érzékileg észrevenni.(...) Az imaginatív szem... mint a szó is mondja, felszabadítja a benne lévő mágikus aktivitást, a dolgok felszínét feltépi és azoknak rejtett értelméig hatol – látja az ideát és éber. Látja azt, ami a dolgok felületi és érzéki látszatán túl van.” – mondja Hamvas Béla a „Forradalom a művészetben” című írásában.

A *megapixel* (2014), a *100 Blues* (2014), a *100 Csend* (2015), a *deszkarésen - fotográfiák-versek* (2016) után, Fülöp Péter újabb fénykép-összeállítással jelentkezik, *100 Tükör* címet adva ezen új kötetnek. Ezzel nem teljes képet rajzolva, de visszatekintve alkotó tevékenységére, az elmúlt pár évre mondhatjuk, az első rácsodálkozástól (*megapixel*), a belső elkéseredésen (*100 Blues*), az elmélyülésen (*100 Csend*) keresztül, Fülöp Péter eljut a hit képeihez.

A 100-as szám érdekes, visszatérő képlet nála, talán a teljesség kifejezése, de az is lehetséges, hogy csak egyszerű praktikum. Sokkal fontosabb és érdekesebb a *tükör* metafora alkalmazása a könyvre. Ezzel pedig olyan területre tévedünk, ami a festészet talán egyik legnagyobb metatoposza, a mimézis elmélet forrása.

„ha egy tükröt veszel, és azt mindenfelé körülhordozod: így egykettőre alkothatsz Napot, mindent, ami az égen van, földet, sőt nagyon hamar madarat, a többi élőlényt, használati tárgyat, növényeket, s minden egyebet is megalkothatsz, amiről az imént szóltunk”

Platóntól származó értelmezés: „a festészet nem más, mint tükör” – amely hasonlat nyilvánvalóan a festészet mesterségének lealacsonyítását fejezi ki. A tükörhasonlat tökéletesen megfelel Platón szándékának: rámutatni arra, hogy a művészetek termékei nem valós dolgok, nincs valódi létük, ahogyan a tükörben megjelenő képeknek sem, így ontológiailag kevesek, a megismerés szempontjából pedig hasztalanok. Ebből is következik Platón szigorú ítélete a művészetek fölött: az utánzó művészeteknek nincs helyük az ideális államban.

A platóni mimézis-fogalom elmélete szerint, a művészet a valóság tükrökre. A tükrök, a már amúgy is láthatót idézik. Létezhet-e valami, ami nem valódi?

„Ami a kimondás és elgondolás (számára) létezik, annak lennie kell: hiszen létezését tekintve (az) van, / a semmi pedig nincs. Arra intellek, fontold meg ezt! / Mert először a kutatásnak ettől az útjától tartalak vissza, / azután meg attól, amelyen a mit sem tudó balandók / tévelyegnek, a kétféjűek; mert tanácstalanság / kormányozza keblükben a tévelygő gondolkodást, így sodródnak / süket és vak, elkábult, különbséget tenni nem képes népség, / akik azt hiszik, hogy lenni és nem lenni ugyanaz / és nem ugyanaz, és mindannyiuk ösvénye a visszájára fordított.”

A mimézis-elv platóni-arisztotelészi fogalmának legpontosabb jelentése a reprezentáció (Szt. Ágoston: imitatio rerum), újra jelenvalóvá tenni. Alapkonstrukciója szerint az utánzás-ábrázolás-kifejezés hármasságát foglalja magában. A mimézis fogalma ugyan sok változáson ment keresztül napjainkig, mégis ennek félreértése volt az, amivel a fotográfia művészet voltát megkérdőjelezték, a valóság egyszerű másolatának tartva azt. Nem véletlen, hogy minden fényképezőnek fontos ezért a fényképek valósághoz való viszonya. Folytassuk azzal elmélkedésünket, hogy feltételezzük, Fülöp a *100 Tükör* alatt tulajdonképpen a saját képeit érti, és vizsgáljuk meg, milyen hasonlóság van a tükörkép és a fénykép, a fénykép és a valóság között. Azért, hogy szemléletesen lássuk, milyen viszonyok munkálnak, a hasonlóságról egy olyan négyszöget rajzoljunk, amelyben egyik oldal mentén a kép áll, csúcaiban a megismerés és a valóság helyezkedik el, míg a szemben lévő oldalon a tükörkép és az oldal végein pedig a megismeréssel szemben a megtévesztés, a valósággal szemben a látszat áll. A hasonlóság fajtái, mint a megfelelés, a leszármazás, az analógia és a szimpátia, vagyis a rokonszenv arról szólnak, miként szerveződik a világ a hasonlóság által egységgé. A képek körkörösén, a tükörképek láncolatban kapcsolódnak egymáshoz. A nyilvánvaló hasonlósággal szemben, a rejtett hasonlóság felfedéséhez kell valami jelzés a dolgok látható felszínén: a láthatatlan azonosságok látható hasonlóságokban kell, hogy megmutatkozzanak. Nincs hasonlóság megjelölés, rejtett jel nélkül. Isten, ha el is rejtett dolgokat, megjelölte őket külső, látható jelekkel – elmélkedik Paracelsus a teremtés mibenlétéről.

A tükör hasonlatnak három jelentését különíthetjük el. Az első: a tükör egy optikai eszköz, mint ahogy a fényképezőgép is, és ahogyan a tükörkép hasonlít a tükrözött tárgyra a fénykép is hasonlít az általa reprezentált tárgyra. Állíthatjuk tehát: a tükörhasonlat első jelentése a hasonlóság feltétele. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tükörkép csak jelenvalóságában létezik, addig a fénykép ennek a jelenvalóságnak a rögzítése. Vilém Flusser, a fényképeket technikai képeknek nevezi, és megállapítja: *”a rögzítés eredményeként létrejön a technikai kép, amely tehát, úgy tűnik, ugyanazon a valóságsíkon van, mint jelentése”... Jelentése látszólag automatikusan megjelenik felületén... A technikai kép eme látszólag nem szimbolikus, objektív karaktere a nézőt arra indítja, hogy ne képnek, hanem ablaknak tekintse.”* Flusser a továbbiakban kifejti

a technikai képek objektivitása illúzió, ezeken a képeken is ugyanúgy kódolt a benne lévő üzenet, mint a hagyományos képeknél.

Második jelentése: az önismeret. Az én megtapasztalása kívülről érkezik, visszatükröződésként, képzetként és imagináriusan. Az önazonosság félreismerés következménye, egy hamis kép önmagunkról, amely elkísér életünk során, mint ideális ego. Benne vagyunk minden képünkben, mint cselekvő jelölő. A tükör ebből a szempontból kitüntetett hely. Szembesít minket azzal a ténnyel, hogy mi magunk is látványt képezünk, és rögtön azzal is, hogy ez a látvány nem elidegeníthetetlen tulajdonunk. Nárcisz tükre hihetetlen és megrázó szembesülés azzal a ténnyel, hogy saját képünk a miénk és nem a miénk egyszerre.

Harmadik jelentése: a másik fölöttébb szükséges volta. Ez azt jelenti, hogy a tükör nélkül nincs kép, néző nélkül nem létezik a fénykép. A kép létmódja folyamatos újratereptődés. Mint az új hajnal, amikor a felkelő nap fénye új horizontot rajzol, újra teremti a földi világunk képét, mint az univerzumét is, amelynek léte is folyamatos újratereptés csak más idő és térléptékben. Nem anyagból áll, hanem teremtségből, ami minden egyes pillanatban újból létrehozza, mint az angyalokat, akik alighogy elzengik Isten dicséretét, máris tovatűnnek a semmibe.

Képek és szavak. A képek képesek általános, a szavak képesek konkrét vonások ábrázolására, ám mégis a képek a tárgyak és jelenségek specifikus jellegzetességeinek reprezentánsai, míg a szavak a dolgok állásának minőségi és viszonylagos aspektusait írják le.

A tükörben látható kép speciális, mert nem anyag és nem foglal el a térből helyet. A fénykép is speciális létező, mert a felületén lévő információ csupán. A kép maga olyan létező, amely lényege (szubsztanciája) szerint pusztán látvány, láthatóság, látszat. Az a létező speciális, amelynek lényege egybeesik az önmagáról nyújtott látvánnyal.

A látványt a középkori filozófusok intencionak, irányultságnak nevezték. Ezzel feltárták azt a feszültséget, amely minden létezőt arra készíti, hogy képként mutakozzon meg. A fényképezés számára ez a fotograficitás egyértelmű magyarázata. A tükörkép mechanikus tükröződése a valóság képének, a fényképezés pedig jelentéstulajdonítás, értelmezés, a valóság szellemi tartalmának közvetítése.

A tükörkép nem szubsztancia, hanem akcidencia, hozzájárulás. A tapasztalásban a szubsztanciából és akcenciából álló egésszel találkozunk, úgy, hogy a szubsztanciát az akcenciák segítségével tapasztaljuk meg.

A tükör a képnek nem helye, hanem szubjektuma, és ezért expozíció.